Sejm czteroletni.

Mowy ustawy i pisma

zawarte w T. II. 1790–1791.

r. 1790.

1.) Albertrandi J. X. Uwagi nad wolnością drukowania 1. s. d.
2.) Chomiński Jan 2. 21/X.
3.) Co na tym sejmie koniecznie ustanowić potrzeba 3. s. d.
4.) Dekiert Jan.: List do Małachowskiego, marszałka 4. 3/X
5.) Glave Karol.: Projekt banku narodowego 5. 8/XII.
6.) Kaspary Jan: 6. 7/II, ~~6a~~
7.) Kościałkowski Tadeusz 7. 16/VIII.
8.) Krasiński Adam 8. 17/IX.
9.) Leszczyński 9. 10/VI. 1790.
10.) Lipinski Józef 10. 17/XI.
11.) Małachowski Stan. 11. 20/X. 12. 24/IX. 13. 16/XI.
12.) Moszyński Franc. 14. s. d.
13.) Ostrzeżenie o fałszywem doniesieniu pod hasłem włościan starostwa Wielońskiego. 15. 23/III.
14.) Piniński Wojciech: Projekt względem starostw. 16. s. d.
15.) Plenipotenci miast polskich. 17. s. d.
16.) Projekt o miejscu dla sejmów 18. s. d.
17.) " : Urządzenie fabryk 19. s. d.
18.) Prośba miasta Lublina 20. s. d.
19.) Prośba od officyalistów skarbu koron. 21. s. d.
20.) " miast koron. i W. Ks. Lit. 22. s. d.
21.) Rozrządzenie zsypki zbożowej w Koronie i W. Ks. L. 23. s. d.
22.) Rzewuski Seweryn: Protestacya przeciw sukc. Tronu. 24. 25/IX.
23.) ~~A~~ Rzewuski Józef: Manifest przeciw sukc. Tronu 25. 11/X.
24.) Skałański Francisz. Skarga. 26. 25/XI.
25.) Sokołowski Serafin 27. 10/VI.
26.) Sołtyk Stanisław: 28. 31/X.

27.) Stadnicki Franc. 29. 22/IX.
28.) Stanisław August 30. 12/IX. 30a 15/III.
29.) Suplika miasta Kowala 31. 30/V.
30.) Świętosławski Wojciech 32. 15/VIII.; 33 10/VIII.
31.) Taszycki Gabryel 34. 16/XI.
32.) Trzciński: Projekt względem starostw 35. s. d.
33.) Uniwersał skonf. stanów 36. s. d.
34.) Użalenie na wojewodę Żabę. 37. s. d.
35.) Zalecenie kommissyi skarbu koron. 38. 25/XII.

R. 1791

36.) Breza Stanisł.: 39. 4/I.
37.) Chołoniewski Ksawery: Reforma żydów 40. s. d.
38.) Czacki Michał: 41. 7/XI.
39.) Czarnołozki Adam 42. 27/X.
40.) Głos obywatela do stanów. 43. s. d.
41.) Gorzeński August: 44. 14/II.; 45. 17/V.
42.) Heyking Henryk. K. 46. 12/II.
43.) Karp M. F. 47. 24/I.
44.) Ledochowski Ant. 48. 14/II.
45.) Lezeński Marcin. 49. 14/IV.
46.) Małachowski Stan. Uniwersał. 50. 7/V.
47.) Matuszewicz Tad. 51. 5/V.
48.) Męciszewski Kasper 52. 12/VIII.
49.) Poniatowski Michał 53. 28/X. 54. 5/XII. 55. 5/VII [odm. od.]
50.) Prawo pod tyt: Miasta nasze krol. wolne 56. 18/IV.
51.) Rozgraniczenie dóbr w Provinc. koron. 57. 5/XII.
52.) Skórkowski Albin. Kazim. 58. 9/V.
53.) Sołtyk Stanisław 59. 27/X.
54.) Urządzenie wieczyste królewszczyzn. 60. s. d.
" " " 61. 19/XII.
55.) Trębicki Ant.: Projekt: Miasta nasze krol. 62 s. d.
" " " " " " 63. s. d.

56.) Trębicki Ant: Projekt Miasta nasze Krol. 64. s. d. [odm. cd]
57.) Uwiadomienie o corocznem deficit skarbu koron. 65. 28/X.
58.) Woycicki Jan 66. 6/VIII.
59.) Wolff de Ludinghau Jerzy 67. 17/II.
60.) Zajączek 68. 1/II.
61.) Załuski 69. s. d.
62.) Zasady do projektu o miastach 70. 14/IV.
63.) Zboiński Jan. 71. 6/IV.; 72. 14/IV.

GŁOS

JASNIE WIELMOZNEGO JEGOMOSCI PANA

JANA NEPOMUCENA ZBOJNSKIEGO

STAROSTY MSZANSKIEGO

KAWALERA ORDERU SWIĘTEGO STANISŁAWA

POSŁA ZIEMI DOBRZYNSKIEY,

DEPUTOWANEGO DO MIAST,

Y

TRZYMAIĄCEGO PIÓRO W DEPUTACYI IN ORDINE RELACYI

Dnia 6. Miesiąca Kwietnia Roku 1791.

W STANACH SEYMUIĄCYCH

MIANY.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY!
PRZESWIETNE RZPLTEY SKONFEDEROWANE STANY!

Gdyby każdy z nas, szedł tylko nie podług wyobrażenia przesądu, ale podług czucia ludzkości, iużby i obowiązki Obywatelstwa, i obowiązki Urzędu stosował do powszechnego przeświadczenia.

Wszystkie dni Seymowania Naszego, łożone były na oddanie Praw użytecznych Rzpltey, wszystie zamiary Wasze gorliwi Prawodawcy dążyły do tego: iakby daiąc zewnętrzne znaczenie, nieszczęściami poniżoney Oyczyznie, uczynić ią wewnętrznie rządną, bespieczną i spokoyną. Macie Nayiaśnieysze Stany, przed Oczami Waszemi Proiekt do Deliberacyi wychodzący Municypalny, Macie go podany niepodług skłonności iedney Osoby, ale z połączonych zdań Deputacyą od Was wyznaczoną składaiących, nie na zdeptanie Praw Oyczystych, Praw Stanu Waszego, ale z woli Prawodawczey, i z powinności, dopełnienia sprawiedliwości proszącym, Macie go podany z opinii, którą zgłębienie Praw przełożonych doradzało, a troskliwość o Dobro powszechne wystawiały.

Kogo albowiem Rzplta powołuie do urzędu, pełnić go iest obowiązany, a tam gdzie Prawo w postępowaniu ma przepisane, nieponiża ustaw, gdy z Praw złożonych siebie przekonywa, i też Prawa przed oney władzy Prawodawczey wystawia,

Jakom w pierwszym Głosie moim, daiąc Proiekt in Ordyne Deliberacyi mowił, rownież i dziś powtarzam, że w czasach tych, kiedy Rzplta słabić zaczęła, kiedy Polska przychodziła przez stopnie do upodlenia, kiedy bogactwa, Skarby Publiczne niszczały kiedy cały Kray niknął w mocy, sile, i powadze, kiedy Prawa przestały mieć ową exekucyą, kiedy szczęście sława i kwitniący Stan Polski blask swóy tracił, przestały i Miasta Nasze bydz znaczącemi, a szerząca się niemoc Kraiu, zagrzebała razem z upodleniem Jego wolności, i znaczenie Obywateli Mieyskich. Nie są to żądania nowych Swobod od Miast Nam podane, nieSą przełożenia Ich zasadzone albo na żadnych, albo na słabych fundanemtach, nie pochodząca z przesądu, są i owszem skutkiem dawnego znaczenia, dawnego bytu, wystawiaią przyszłą Moc Narodu, okazuią interes ogulny Rzpltey, zaręczaią trwałość Praw Waszych, w spartych na powszechney sprawiedliwości.

Co zaiste Miasta Polskie i Litt: usprawiedliwiły w Deputacyi, co Publiczności drukami ogłosiły, to wszystko zaymuie Protokoł teyże Deputacyi, przezemnie, iako pioro trzymaiącego sporządzony, ktory co Dziele osobnym składam do Laski Seymowey. Rozpocząwszy Deputacya Swe Sessye o przyzwoitości stawaiących od Miast przekonana przez Plenipotencyą pod dniem 29. Grudnia na Ratuszu Miasta Sarey Warszawy uczynioną w R. 1790. a w Deputacyi złożoną, do wysłuchania tłomaczeń Plenipotentów w Imieniu Miast czyniących przystąpiła. A w Sessyach 13. nietylko Prawa zgłębić, opinią ułozyć, światłego i pełnego poważania Ministra, JW. Podkanclerzego Litt: podaiącego myśli swe do uszczęśliwienia Miast na Proiekt Opinii swey przełoży, starała się, ktory wygotowany Deputacyi z Mężów z światła, z cnoty i gorliwości o dobro Oyczyzny znanych, złożony, stosownie do przepisu Prawa na końcu kommunikowała, a rozpoczynaiąc początkowe Dzieło swe do wysłuchania tłumaczeń Miast przystąpiła.

Złożyli nayprzod Plenipotenci żądania swe, pod napisem Zbior Praw, Dowodòw i uwag z treści tychże wynikaiących, dla obiaśnienia Stonowi Mieyskiemu, ex Juribus Municipalibus służących, ktòren Summariusz na części, albo Kategoryi siedm rozłożony, tudzież wywod Praw Miast Polskich do władzy Prawodawczey, i Sądowniczey w Osobnym zbiorze podany, z tych Summaryuszòw Części pierwszey tłomaczono, iż nadania Prawa Lokacyi Miast Polskich, ieden powòd, ieden Cel, i iedne przepisy w sobie zawiera.

Ze zasada tych Miast początkowa iest na iednym Prawie Niemieckim Teutońskie zwanym, ktòre dziś rożnie, Magdeburskim Szredzkim, Lubeckim, Chełmińskim w Przywileiach widzieć

ſię daie. Ile zatym Przywileie Ceſarzów w założenieniu Miaſta Magdeburga Mieſzczanom nadały Prawa, a te innym Niemieckim Miaſtom ſłużyły; tyle i też ſame Prawa Miaſtom Polſkim, przez nadanie i w prowadzenie tegoż Prawa Niemieckiego Magdeburſkiego należyć ma.

Prawo to z Magdeburga Kaźmierz W. Krol Polſki w Roku 1356. do Krakowa wprowadził, i one Miaſtom Polſkim nadał, niemniey w owym czaſie nawet po Wſiach zachowane mieć chciał.

To więc Prawo Obywatelom Mieyſkim wolności oſobiſtey, i właności gruntowey i ruchomey tudzież formy rządu ſtało ſię udziałem, to Miaſtom wybor wolny zwierzchności Rządowey i Sądowey Mieyſtiey, moc czynienia uſtaw, którym ſpołeczność Mieyſka ulegać winna, utryzmania porządków w Mieście, z ſkładek od ſzczegulnych Mieſzczan nadało, i to w ſwey Oryginalney mocy nienadwerężone, i in Exekucyi tylko podległego. A gdy przez takowe nadania Praw Obywatele Mieyſcy czynią ſtan oſobny, a początkowa Stanu Rycerſkiego Jnſtytucya w teraznieyſzym rzeczy ſkładzie znacznie zmieniona, przeto tego Stanu Rycerſkiego, z Stanem Mieyſkim przez Ogniwa iednoſtaynego Rządu, ſpoienia urządzeniem władzy Sądu i zaſzczytów Mieyſkich wykazywano potrzebę, Stan Mieyſki co do władzy Prawodawczey i wykonywaiącey, ſtoſownie do Formy Rządu, dla radzenia o potrzebach ogulności Stanu dotyczących należy, to z Kſięgi Prawa Magdeburſkiego w Statut Oryginalny Alexandra wciągniony *Karty 233.* dowodzono.

Ze tę władzę Prawodawczą poſiadał, to Statetum Kazimierza W. Roku 1356. *V. 1 fol: 144. ad fol: 149.* i utwierdzeniem Statutu Łaſkiego Roku 1505. *V. 1 fol: 353.* i innemi wſpierano Prawami, a za Zygmunta I. kiedy Stan Rycerſki upraſzał na Seymie w Krakowie o znieſienie ſkładów Miaſtom, Król nic bez Stanu Mieyſkiego ſtanowić niechciał, iako czytamy *Vol: 1. fol: 567. w ſłowach, Quia Contra Ius jurandum Noſtrum nullius Literas & Privilegia frangere & mutare poſſumus & nolemus, niſi fortaſse illos ad id accedat Conſenſus,* Niebędę wyliczał wſzyſtkich Diplonatów Elekcyi Królów, Traktatów z obcemi Narody zawieranych, na które, że Miaſta Krakow, Sandomierz, Poznań, Kaliſz, Warſzawa, Brzećć Kuiawſki, Jnowrocław, Lwów, Sęcz, Schowa. Międzyrzecz, Wielkopolſki, Stawiſzyn, Wieluń, Rypin, Radzieiow, Dobrzyń Bygdoſzcz, Inowłodz, Lipno, Sieradz, Piotrków, Radomſk, Łęczyca, Lublin, Pyzdry Bicz, Wiślica, Bochnia, Wieliczka, Olkuſz, Lelów, Kościan, Srzoda, Płock, piſali ſię okazywali, bo te Praw Mieyſkich wywody, Publiczności ogłoſzone obeymuią, lecz z ogułu Praw, iako Stan Mieyſki do czynności ważnych w Narodzie był używany, pokazuie ſię, że do Obrad należał, że wyſyłał Reprezentantów na ziazdy, że wpływał do Prawodaſtwa. Ta zaś Reprezentantacya naydawnieyſza widzieć ſię daie

 z Sta-

z Statutu Alexandra Roku 1505. w Voluminach Praw Narodu wyraźnie dowodzącego w ſłowach.

Itaq, in hac Convocatione generali, ad quam de univerſis Regni & Dominiorum Noſtrorum Terris Prælati, Barones, et Terrarum ac Civitatum Nuntii iuſsu noſtro venerant, & univerſum Corpus Regni & Reipublicæ repreſentabant: mowi ten Statut niżey: *Nos cum Conſenſu Prælatorum Baronum Terrarum & Civitatum Nuntiorum &c.*

W Xięſtwie Mazowieckim, choć pod udzielnym Xiężąt Mazowieckich Panowaniem, pryncypalne Miaſta Płock mianowicie, Warſzawa zoſtaiące, do czasu Jnkorporacyi w Roku 1527. oznaczały, iednak Stan iſtotny i wzywane były do Traktatów z Krzyżakami zawieranych, iako widzić *Vol: 1. fol: 129.* w Brześciu Roku 1436. Pruſkie Miaſta lubo iuż odpadłe od Rzepltey, zawſze należały do Seymòw i Ziazdòw Prowincyonalnych na mocy Jnkorporacyi Praw i Uchwał Seymowych. Miaſto Krakòw od Roku 1578. za Zygmunta miał Poſłòw i Mieyſca na Seymach i Seymikach, ktòre Roku 1549, Zygmunt Auguſt, R. 1633. Władyſław IV. Prawa potwierdził.

Wielcy Xiążęta Litewſcy, zacząwſzy od Władyſława Jagieły aż do oſtatniego linii Jagielońſkiey potómka Zygumta Auguſta, ktòrego Epoka na Seymie Lubelſkim Rroku 1569. kòniec ſwòy wzięła. Jako dziedziczni i iednowładni Panowie moc Prawodawczą i wykonawczą w ſobie maiący, porozumiawſzy Prawa Polſkie na wzor Rządu Municypalnego z Prawa Teuſtońſkiego wynikaiącego w Koronie, rownemi wolnościami i Prawami Miaſta W. X. Litewſkiego obdarzyli, z Dyplomatu Kazimierza W. X. Litt: przed Rokiem 1441. widzieć można, iak Miaſta Litt: z Praw Teutońſkich Stan municypalny uformowały.

Doczytać ſią można z Przywileiów Starożytnych ſzczegulnych Miaſt, że w iednym znaczeniu zoſtały nadane Prawa Teutońſkie, a Przywiley Roku 1564. w Bielſku Podlaſkim extraktem z Metryki Litt: wyięty, dnia piewſzego Mieſiąca Lipca na Seymie W. X. Litt: przez Zygumta Auguſta Kròla wſzyſtkim Stanom W. X. Litt: nadany, Statut tegoż W. X. Litt: ſtwierdzaiący, wſzyſtkie Miaſta Litewſkie Prawem Teutońſkim zaſzczycił i na wzor Miaſta ſtołecznego Wilna rządzić ſię dozwolił, ròwnych przytym Prerogatyw udzielił, Przywiley zaś tego Króla ieſzcze przed Unią w Roku 1568. na Seymie w Grodnie dany, Miaſtu Wilnu, Magiſtratowe Oſoby wyraźnie z Stanem Szlacheckim porownywa i Poſłów na Seymy temuż Miaſtu wysyłać Pozwala, z Mocy zaiſte tych Praw W. X. Litt: Miaſtóm ſłużących, naydowali ſię Poſłowie, Wilna, Brańſka, Bielſka, w Rroku 1569. na Seymie Lubelſkim, a zaś Przywileie Unionis w Roku 1569. wſzyſtkim Miaſtóm Litt: równie Jnkorporuie Woiewodztw Kijowſkiego, Wołyńſkiego, Bracławſkiego, Podlaſkiego, w tymże Roku 1569. naſtąpione Miaſtóm w tych że Woiewodztwach będącym wſzyſtkie Prawa potwierdzi-

ły

ły, a z Miaſtami Koronnemi podobnie iak Szlachtę z Szlachtą Prowincyi Koronnych w Prerogatywach porownały.

Władza w prawdzie Prawodawcza z Prawa Teutońſkiego ſłużny Miaſtom, i początek bierze, a Przywileie Lokacyine zoſtawiły ich pod Dobrodzieyſtwem rzeczonego Prawa, maiących Jus ad rem, Przywileie ſzczegulne probuią Jus Poſseſsorium in re.

Okazuiąc Miaſtu wpływanie ſwe przy wyborze Królów, przy zapewnieniu i gwarantowaniu Traktatów, a do żrodła Prawa Teutońſkiego moc użycia władzy ſwey zwracaiąc, ieden Rząd, wolność, zaſzczyty, tak dla Miaſt Koronnych, iako też i Litt: wypływaiący okazały.

Nayiaśnieyſze Stany, przechodzcie uwagą, że co niechęcią Stanów przeciw ſobie w Danii, co niechęcią połączenia ſię do różnych ciężarów w Szwecyi, przyprawiło o Deſpotyzm tamte Narody, to rozſzerzaiące wolności Prawa, niech umocni, to połączonego Intereſsu, to ſilnieyſzego związku w Narodzie naſzym Ogniwo obiecywać może trwałość Rzeczypoſpolitey.

Zaſtanawiaiąc ſię nad Hiſtoryą Nrodu Polſkiego, na dowody w Rewolucyach 1564. i 1569. każdy ſię przekona, iaka była ludność Miaſt Polſkich, a Prawami godnemi wieku dziſieyſzego, iak też Miaſta wzroſt pozyſkać zdołaią; patrzmy na kilkadzieſiąd Miaſt wolnych Rzeſzy Niemieckiey, ktôż niewidzi, iak razem Prerogatywy wyruwniwaiące Prerogatywie Stanu Szlacheckiego, pomagaią w Anglii do kwitnącego Stanu Miaſt, i iak obſite ich ſtaraniem zpływaią na Kray Bogactwa. Przekonywali Plenipotenci Miaſt, że potrzeba ſtoſowania ciągłego uſtaw Municypalnych do ogòlney Rządu Narodowego formy, wymaga przypuſzczenia Obywateli Mieyſkich do Prawodactwa, ſkład bowiem władzy utrzymuiącey Jntereſsa ogułu, formuiąc ſię z Oſob każdey Klaſy, do ogułu należney, ſtoſować ſię będzie do intereſsòw i potrzeb ſwey Klaſy.

W Części zaś drugiey z zaſzczytów Praw Municypalnych, i Przywileiòw Miaſt, uſtanowiono ſzrodek i ſpoſoby do przywrocenia Stanowi Mieyſkiemu wpływu do władzy Prawodawczey i wykonywaczey, ułatwiano wątpliwości wyboru Oſob, oraz w iakich materyach Stan Mieyſki, do ſtanowienia Praw ma należeć, i czy z zdaniem dzielnym, czy tylko Radą mogłby wpływać. Deputacya opinią Stanóm Nayiaśnieyſzym daiąc, rozdzieliła na Klaſy Miaſta, aby przyzwoita Emulacya zaſzczytów pomnażała Stan kwitnący Miaſt w ogòlności.

W Części trzeciey o potrzebie obwarowania wyrażną uſtawą, *Neminem Captivabimus, niſi Jure victum*, dla wſzyſtkich Obywateli Mieyſkich, ten Warunek, iako tarczę wolności Obywatelſkiey, przeciw przemocy Oſob, przeciw gwałtowi władzy ſądowey, ktòra, albo bez przyczyn, albo bez zachowania Prawideł Prawem opiſanych, ludzi więzić dopuſzcza. Ogulną uſtawą Prawa zabeſpieczenia Oſoby Mieſzczan, nietylko z opiſu Prawa

cypalnego, ale z Praw Koronnych i Statutu W. X. Litewſkiego przekładano.

Prawo bowiem Traktatowe Roku 1768. w oſtrzerzeniu bespieczeńſtwa z Oſob ſamey Szlachty, *indirecte* onego Oſobom Mieyſkim odmawiaiąc, utworzyć miało rożne uprzedzenia, i rożnych wypadkow na Obywatelach Mieyſkich dać miało przyczynę, zatym potrzebę wyraźnego dla tychże Obywateli Mieyſkich wolności Oſobiſtey oſtrzeżenia, a ztąd ſkutki dla Kraiu pomyślne dowodzono. Tłomaczyli ſię Plenipotenci, że Obywatele wſzyſcy ſą Dziedzicami Ziemi lokalney, z Przywileiow od Xiążąt i Królów ſobie nadaney, że dziedzicząc Ziemię, i na niey funduiąc Domy, ſą abywatelami oſiadłemi, z Statutu Ludwika, Władyſława Jagełły i naſtępnych Krolow utrzymywali. Prawo Teutońſkie, które ieſt Prawem naypierſzym, ogulnym dla Miaſt Polſkich Statutem potwierdzone, beſpieczeńſtwo Oſob zawarowało. Statut W. X. Litt: w Rozdziale I. Artykule II. wyraźnie to bezpieczeńſtwo dla Obywateli Mieyſkich opiewa.

W Części czwartey mowiono, że Stan Mieyſki, maiąc Prawem przeznaczoną zdatność wpływać do władzy Prawodawczey, ma przyzwoitość używania władzy wykonywaiącey Prawo Roku *1356.* od Kazimierza W. pod nadanie Prawa Magdeburſkiego Miaſtom Polſkim w Sądzie Naywyżſzym Appellatorii dla Spraw od Sądów Municypalnych, z odwołania przed Króla przypadłych, Kommiſsarzom z 6. Miaſt z porządku Radnych Mieyſkich wybranym dało Mieyſce.

Pod Rokiem *1578.* uſtanowiony Trybunał głowny dla Ziemian i Aſſeſſorya dla Oſob w Mieście Oſiadłości maiących, lub Poſsesſyą zaiętych, ſprawił oddział Stanu Szlacheckiego od Mieyſkiego, w czaſie zaś teraźnieyſzym, gdy procz tych ſzczegulnych Naywyżſzych Sądow, naſtały inne, toieſt Kommiſsya Skarbowa i Cywilno Woyſkowa, w ktorych Jnterſsa rownie Miaſt, iako i Szlachty odbywaią ſię, więc dla ułatwienia onych, podług potrzeby rządu, dla ſtoſowności władz, ile być może Związku z Intereſsami Miaſt, Miaſta i do tych nowo uſtanowionych Kommiſsyi należyc powinny, A czyniąc rozkład ſwych żądań, nayprzod w Kommiſsyi Cywilno Woyſkowey przyłączenia Oſob Stanu mieyſkiego potrzebę wyſtawiano.

Ze Kommiſsya ta dla utrzymania porządku, i Rządu w Kraiach Rzplitey poſtanowienia, gdy w niey ma być otwarte pole zaſlug Cywilnych, gdy przed temiż Kommiſsyami Magiſtraty czynić maią Raporta o Woyſku Konſyſtuiącym, Jego płacy i kwaterowaniu, wygodzie, ſpoſobach zapobieżenia Dezercyi, Oſobach od ſlużby Woyſkowey wolnych, gdy te Kommiſye maią miary i wagi uſtanowić, Magazyny utrzymać, ſpory pomiędzy Woyſkowemi a Obywatelami ułatwić; ludność ſpiſać, opiekę i dozor nad handlem i Rękodzielami, a właśnie Artykuł każdy z Prawa, Kommiſsyą Cywilno-Woyſkową ſtanowiącego, okazuie

iſtotną

istotną potrzebę związku Kommissyi Porządkowych z Miastami i Osobami Stanu Mieyskiego, więc dla zasłużenia się Oyczyznie wspolną pracą, skutkowania zamiarem ogulney Policyi, dostatecznego, dzielnego, przyzwoitego i słusznego tey władzy sprawowania, niechęci i kollizyow uprzątnienia, spokoyności zachowania; prędszego rozrządzeń uiszczenia, aby Osoby Stanu Mieyskiego do Kommissyòw porządkowych przyłączonemi były, dla porozumienia się Kommissarzy z stosowności władzy Kommissyi Porządkowey i Miast okazywano.

Co do Sądów J. K. Mci Assessorskich, do Roku 1646 w Sądzie Kommissarskim z 6. Miast złożonym, a przez Kazimierza W. postanowionym, Sprawy Obywateli Mieyskich przez Appellacyą wyprowadzone, w Krakowie odsądzały się, ktòrych dawniey Appellacya szła do Magdeburga, za przeniesieniem Stolicy Królewskiey z Krakowa do Warszawy, pod panowaniem Zygmunta III. zwrociły się Interessa Miast Królewskich do mieysca, w którym Król mięszkać zaczął. Miasta Jnflantskie i Pruskie, do Sądu Krolewskiego przez Kanclerzow sprawowanego, a za niemi inne udały się, pomnażać się zaczęła Juryzdykcya Sądu J. K. Mci Assessorskiego, i od Sądu Kommissarskiego zwrociła Sprawy, Sąd ten Prowincyonalny nie iest żadnym Prawem zniesiony, ale zwładzy Królòw z ostał do Sądów Asessorskich przeniesiony, trwał do Roku 1646. Sądząc w Imieniu Króla. To zwrocenie Spraw, zrodziło spory. Ordynacya za Panowania Jana III. pod Rokiem 1683. przez Wielopolskiego Kanclerza Wiel: Koronnego przepisała Regestra Sądu J. K. Mci Assorskiego, między którémi i Regestr Magdeburski umieszczony, ta Ordynacya na Seymie Roku 1683. w Prawo obrocona, a że nietylko z Prawa Roku 1356. Naywyższy Sąd Mieyski stanowiącego, ale i z natury Spraw, ktòre się tam Sądzą, maią przyzwoitość Obywatele Mieyscy mieć Osoby od siebie wybrane do składu teyże Juryzdykcyi, w ktòrey nayszczegulniey Màterye Obywateli Mieyskich interesuiące, a onym naydokładniey wiadome odbywaią się, gdy bez wiadomości onych, ani Sąd dokładnie działaiącym, ani Rząd Ekonomiczny, prowadzonym bydz niezdoła i niemoże, więć aby do tego Sądu Assessorowie urodzenia Mieyskiego, Interessa Mieyskie i sobie właściwe znaiący przydanemi byli, przekładano, ile że do końca ostatniego Panowania, zasiadali Ciż Obywatele Mieyscy w Sądach J. K. Mci Assessorskich.

Naostatek, co do Komissyi Skarbu Rzpltey, że Skarb Rzeczypospolitey dawniey przez same Urzędy Podskarbich był rządzony, i władzy Sądowey Podskarbiowie niemieli, tylko Ekonomikę, a dopiero w Roku 1764. pod władzą Kommissyi nim zarządzaiącey przeszedł, do teyJuryzdykcyi, ile dawniey niebyłey, że Starożytnych Praw Miasta miec niemogą, Plenipotenci tychże Miast tłomaczyli się, a te ile Naywyższey nad Miastami i onych Mieszkańcami zwierzchności wykonywaiącey tey

 Magi-

Magistraturze służy, tyle do niey Osoby Stanu Mieyskiego maią przyzwoitości, a kiedy wszystkie tey Juryzdykcyi cele czy w Ekonomice, bądź Sądownictwie, Stan Mieyski dotykaią, więc w składzie oney wspolnym staraniem, Osoby urodzenia Mieyskiego zatrudniać się powinny. Y tak Ekonomika wybiorem podatków z Miast i Dobr Mieyskich, Czopowym, Podymnym, i uprzątnieniem handlu, strzerzeniem Kupca od Depaktacyi po drogach, dozorem spławności zatrudnia się, więc Obywatele znaiący siłe dostatku mieysc, w których żyią, a cały swoy przemysł, dowcip i zdolność, poświęcaiąc handlowi, Ci, ktòrzy przez ustawiczne korrespondencye względem Kursów pieniężnych, ceny Towarów zagranicznych, i o wszystkich związkach, i obrotach handlu, zawsze swierze wiadomości zaśiągnąć mogą, wpływać do składu Kommissyi Skarbu Rzpltey powinni. Władza Sądowa Kommissyi Skarbowey, rozsądza Sprawy wexlowe i Regestrów Kupieckich, o niedotrzymanie Kontraktów handlownych, o Depaktacyą na drogach i Cłach, niepłacenie podatków, te Sprawy Naywięcey Jnteressuią Obywateli Mieyskich, a w Sądach Municypalnych podobne Spraw gatunki zaspokaianemi bywaią, przeto te Srawy, iako w gatunkach naylepiey Obywatelom Mieyskim znane, aby przez Kommissarzy Jch Stanu wraz z Kommissarzami Stanu Szlacheckiego Sądzonemi były, przekładano.

W Części piątey potrzebę uwolnienia Miast, od Juryzdykcyi Starostow wykazywali; że, Starostowie podciągaią pod swą Juryzdykcyą mimo Praw, na których Miasta zasadzaią się, Obywateli Mieyskich. Ze Juryzdykcya Starostòw, poszredniczą, Konstytucyą *1768*. Roku ustanowiona, Prawom Municypalnym iest przeciwna, a nayczęściey Przez Subalternòw nieumieiących Prawa Mieyskiego bywa Sprawowaną. Ze rachunki z dochodów Mieyskich sami Starostowie odbieraią, acz dawniey do tych Kommissarze wyznaczeni bywali. Ze Starostowie czynią dozor funduszòw Mieyskich, który przez Magistraty Municypalne, i zwierzchność Naywyższą, mogł by bydź Sprawowanym, że daniny, Czynsze przez ręce Starostow na rzecz Skarbu składane, przez Magistraty Municypalne prosto do Skarbu oddawanemi bydź by powinny; która percepcya byłaby snadnieysza. Ze Starostowie do Elekcyi Urzędów Mieyskich wpływaiąc, rozpoznawaniem trudności, w obieraniu zdarzaiących się, przedłużenia na też Urzędy Elekcyi staią się przyczyną, acz Elekcya Urzędnikòw Przywileiami lokacyinemi iest opisana. Atak co do powinności Starostòw w początkowey onych Jnstytucyi należała, okazywali; iak zaś dziś Starostów w wszelkie urządzenia Miast wdawania się, uszkodzenia czyni niektòrym Miastom, iak Miasta pod władzą Starostòw uginaiąc się upadły, iak Juryzdykcya Starostow gnuszności, lub z mieysca ucisku Mieszkancòm wyiścia iest częstokroć przyczyną, skarzyli się. Tych zażaleń na Juryzdykcyą Starostòw podanych doczyta się każdy w zbiorze Praw Części piątey złożonych. Mowiąc o zażaleniach na Juryzdykcye Starostow, wyszczegulnić mi należy o

Mia

Miaſtach Litewſkich Konſtytucya Roku 1768. naznaczywſzy Sąd dla Mieſzczan Miaſt Koronnych w właſnym Magiſtracie, naznaczyła Appellacyą do mieyſcowych Staroſtów, Konſtytucya Druga Roku 1776. względem Miaſt Litt: Skaſowawſzy Magdeburye, ſkaſowała w tychże mnieyſzych Miaſtach ich Przywileie, a z funduſzów Mieyſkich zrobiła szczupły dochod do Skarbu.

Jeżeli nieumieiętność zaſłużyła na odięcie *Jus gladii*, to głownieyſze Miaſta mogły były zaſtąpić z poprawioną formą ſądownictwa, udziałem Magiſtratòm Sądzenia Spraw Cywilnych, własności i Porządku. Trzydzieści kilka tyſięcy z Miaſt kilkudzieſiąt pokaſowanych Magdeburyów wynoſi Czynſz do Skarbu płacony w Xięſtwie Litt: iedynaście Miaſt zoſtawionycc przy Przywileiach wnoſi 160,768. W Koronie Miaſta wnoſzą pułtora podymnego, Ofiara 10. groſza i Czopowe, czynią Skarbowi Dwa Miliony czterykroć ośm tyſięcy ośmdieſiąt ieden Złł: groſzy 24. co dowodzą rachunki Skarbowe. Stanowiąc natym Seymie podatki, rzekliśmy, że Miaſta Kròlewſkie maią płacić Ofiarę z włók i pułwłoczkòw 10. groſza, niemniey z Wſiow do Miaſt należących. Słyſzany tu był Głos ſzanownego Miniſtra JW. Dziekońſkiego, Podſkarbiego Nadwornego Litt: zaſtanawiaiący, Jzbę że Miaſta, ktòrym ochylone Magdeburye płacą Czynſz Magdeburſki, i ſłuſznie mineliśmy te Miaſta w opłacie 10. gro: ale wracaiąc Miaſta Litt: do Praw lokalnych, do Prawa Magdeburſkiego, Miaſtom ſpoſob wzroſtu, Skarbowi pożytki przywrociemy, w 200. milach Kraiu po nadgranicą Moſkwy ſytuowanego, w ogule Miaſt, Xięſtwo Zmudżkie obeymuiących; utraciły Miaſta Prawo lokalne, a Miaſta pograniczne Moſkiewſkie kordonowe, zyſkały na ludności przez wynieſienie ſię wielu Obywateli z maiątkami.

Odiąc zaiſte Rządcę, ieſt zoſtawić Dom ſpuſtoſzeniem; ſkaſować Magiſtraty, ieſt pozbawić Miaſt Opieki, możnaſz do upadku Miaſt, nieupatrzywać winy upadku w ſamym ſzkodliwym Prawie, Cudzoziemiec, Remieślnik, Artyſta, możeſz chcieć ſtać ſię niewolnikiem Miaſta, w ktòrym niemaſz władzy wewnętrzney; możeſz czuć ſłodycz Prawa, niepewny ſprawiedliwości; niemaiąc beſpieczeńſtwa własności; ſłucha on chętniey wyroku z Uſt tego, którego iutro ma podchlebną nadzieię bydź Sędzią, idzie on nie z przymuſu pod Sąd ròwnego, bo wpoſadzie Stanu ſwego znayduie podchlebną nadzieię podobnego Urzędowania.

Deputacya, przetrząſaiąc zażalenia Obywateli Mieyſkich, przekłada Nayiaśnieyſzym Stanóm, że Poſseſsorowie Dobr Królewſkich, ile dziś za Prawem Emfiteutycznym w większey częśći nieprzyſięgli, nie mogą być Sędziami poſzredniczemi dla Miaſt. Ale Sąd poſzredniczy złożony z Oſob Mieyſkich i Stanu Szlachieckiego dla Koròny; z tego powodu ułożyła, aby ul ganie

 Oſob

Osob Magistratowych Dekretóm w pierwszey Instancyi zapadłym, i zwłoka sprawiedliwości w straży Stanu Szlacheckiego była pobudką do doskonalszey administracyi sprawiedliwości, żeby zaś Osoby dożywotnie niestały się Absolutnemi, naznaczenie Osob za reskryptami J. K. Mci za pożyteczne Deputacya mniemała.

Miasta zaś W. X. Litt: do Praw lokacyinych opinią swoią naznaczaiąc Sąd poszrednicy, zbliżyła.

Mowiąc o Juryzdykcyi, należy mi wspomnieć Nayiaśnieyszym Stanóm o naturze Dochodów. Dobrami Rzpltey pod Imieniem Dobr Królewskich władali dawniey sami Królowie, a rządząc niemi z władzy naywyższey, Jntraty do stołu Swego obracali, udzielali ie czasem Miastom przez Przywileie, przeszły te z czasem w własność Mieyską, *a in recognitionem Supremi Dominii*, z iednych Miast Czynsze, z innych Osepy lub Kapszczyzna, czyli Czopowe ustanowione; władza Sądowa była przy Miastach z Apellacyą do Sądów naywyższych w Imieniu J. K. Mci. Po panowaniu Zygmunta Augusta, udeterminowano *Corpus Economicum*, iedne Miasta pozostały *ad Copus Economicum* Dobr stołowych, z drugich *in Corpore* Starostw Czynsze należące powstały, na użytek Starostów, te z czasem powiększone, i w lustracye weszli; Zniechęciły Miasta i Starostów pomiędzy sobą, przekładali przeto Obywatele Mieyscy, że ten Prowent mogł by prosto przez Miasto być wnoszonym do Skarbu. Mowiąc o Starostach, należy obiaśnić Stany Nayiaś: o Woytostwach, lokuiąc Królowie i Xiążęta Miasta, erygowali pospolicie Woytostwa po Miastach na mocy Prawa Teutońskiego, i one funduszem opatrywali, stanowiąc Woytów w Prawie uczonych, aby ci sprawy Kryminalne, uczynkowe i porządku rozsądzali. W początkach Woytostwa dawane były ludziom Stanu Mieyskiego, bądź Szlacheckiego, w Prawie Niemieckim biegłym, przez szczegulne Przywileia, tak iak Starostwa Grodowe po Powiatach, późnieysze Konstytucye, i Przywileie dawnieysze Królów, wiele takowych Woytostw Miastom incorporowały, z tey mocy Miasta sobie Wuytów obierać zaczęły, zaszły potym ustawy niedawne, żeby Woytostwa z Juryzdykcyami, samey Szlachcie dawane były, potym nastąpiły Konstytucye, aby Starosta niebył razem Woytem, Roku 1662. Vol: 4. fol: 844. Titulo Deklaracya, postanowiła Konstytucya, żeby Król *sub Nullitate* Przywileiow, nikómu Woytostw niedawał, tylko ludziom w Woysku zasłużonym. Kiedy Woyny rożne za Jana Kazimierza niszczyły Oyczyznę Naszą, wysłużeni i abszeytowani Zołnierze Woytostwa powszechnie w nadgrodę sił starganych odbierali, i od tąd nidgy Woytostwa wraz z Starostwami dawane niebyły. Za Panowania Augusta II. wyrobiło wielu Starostow Przywileie na takowe Woytóstwa Juryzdykcyonalne, lecz *in Pactis Conventis* Augusta III. postanowiono, że na Woytostwa niemaią bydź dawane Przywileia Starostom, Konstytucya

stytucya

ſtytucya zaś 1775. Roku ſzaſunek Staroſtw, i Krolewſzczyzn przenoſząc Czynſz Emſiteutyczny, powiedziała że Staroſtwa Sądowe, maią bydź na Seymikach obierane, względem zaś Woytòſtw Juryzdykcyonalnych po Miaſtach nic nie udeterminowała. Zdaie ſię, że gdy Prowenta Woytow ſą oddane do Skarbu i *plus offerentibus* Woytoſtwa nakazane, Kommiſsya przeto Skarbowa, w ſwych Kontraktach Emſiteutycznych Juryzdykcyi tymże Woytom nadawać niemoże, bo Emphiteuſes ſłużą Płci Zeńſkiey i małoletnim, ktòrzy Juryzdycyi ſprawować niemogę.

W Części ſzoſtey o potrzebie przywrocenia Obywatelom Miaſt Poſsſsyi Dziedzicznych Dobr Ziemſkich, że Miaſta każde tąż ſamo Ziemię, na którey zaſadzone było, od Xiążąt i Królów Polſkich, Prawem dziedzictwa, zyſkiwało, to z powſzechnego wyrazu Przywileiow lokacyinych dowodzono. Nadanie Ziemi Miaſtom Prawem Dzidzictwa, było zòwnym i podobnym ſpoſobem iak Szlachcie, odmienność tylko Obowiązkòw i powinności z Poſseſsyi Szlachieckich, i Poſſeſſy Mieyſkich ròzniła gatunek poſseſsyi, że właſność Poſseſsyi Dziedzicznych była Miaſtom zabeſpieczona, i że Ziemię poſiadały Dziedzictwem, to Statutem Ludwika w Koſzycach Roku *1374*. Statutem Władyſława Jagełły w Czerwinſku Roku *1422*. Przywileiami. Potwierdzenie Praw Koronnych Roku *1433*. okazowano. Obywatele żaś Miaſta Krakowa, ſkładali Prawa Roku *1378*. za Ludwika, a *1399*. za Władyſława Roku *1543*. za Zygmunta Roku *1655* za Władyſława IV. dopiero Statut Jana Alberta pod Rokiem *1496*. Obywatelom Mieyſkim Poſseſsyi Ziemſkich nabywać zabronił (Krakow iednak dotąd Praw ſwych ieſt in Poſseſso) z dwóch przyczyn, że Mieſzczanie Dobr Mieyſkich Szlachcie nabywać zaprzeczali, i że od ſłużenia na Woynie wymawiali ſię, lecz ten Statut niewziął ſwey Exekucyi, gdy na Seymie Radòmſkim Roku 1505. Mieſzczanom od Poſseſsyi Dobr nieoddalonym, obowiązek ſłużenia Woyny pełnić nakazano. Do Roku 1611. Prawo poſtradania Dobr Ziemſkich Obywatelom Mieyſkim, trwało, ktòrym Prawem nabywanie Dobr Mieſzczanom zakazane, od Rygoru tego Prawa 1611. Roku Miaſta Pruſkie i Krakow wyiętemi zoſtały, a Mieſzczanie tych Miaſt przy wolności nabywania Dobr Ziemſkich utrzymani.

Przyczyny Praw Rroku 1496. i 1611. zakazuiące Obywatelom Mieyſkim Poſseſsyi Dobr Dziedzicznych, gdy Miaſt Litewſkich Obywatelom do zyſkania Prawa Roku 1775. nabywania Dobr Dziedzicznych nie przeſzkodziły, ani w ſkutkach niedoſtrzeżone, a właſność Ziemſka Dziedziczna, ponieważ Obywatelom Mieyſkim z Praw Municypalnych należy, i to naymocniey do mieyſca przywiążuie Człowieka, a dla Kraiu obſite nieſie pożytki, więc z tych ſamych powodow, iaki dla Obywateli Mieyſkich, w Prowincyi W. X. Litt: do nadania wolności Kupna Dobr Ziemſkich widzić ſię dały, a by rowne prawo O-

 bywa-

bywatelom Mieyſkim Prowincyi Korónnych udzielone było, i ſłużyć mogło, wnoſzono. Więkſza zaiſte liczba chcących nabywać Dobra, podwyżſzy onym ſzacunek. Deputacyi zdało ſię rozroznić Kondycyami Miaſta Celnieyſze, przez nakazanie za kładania fabryk, i z tego przed Kommiſsyą Skarbową ſprawiać ſię, Kondycya takowa niemoże przynoſić ſzkody, owſzem dawać będzie wzroſt Fabrykóm.

Naoſtatek w Części ſiodmey, o potrzebie uchylenia Praw przywięzuiących poniżenie Stanu Mieyſkiego, i tych, ktòre z krzywdą Rzepltey, bronią Obywatelom Mieyſkim wſtępu do zaſłużenia ſię Oyczyznie, według ich zdolności; mowiąc o tey potrzebie uchylenia Praw, a nayprzod Satutu Roku 1496. i 1505. ktòre zagrodziły Promocyi Oſobom urodzenia Mieyſkiego w Stanie Duchownym do wyżſzych Urzędòw procz Kanonii Doktoralnych w Katedrach; tudzież Statutu Roku. 1538. względem Opactw klauſtralnych, któren w tenczas, gdy Oſoba Ur: Szlacbieckiego na Opata zdolna nieznayduie ſię do oſiągnienia tey doſtoyności Mieyſkiego Oſobom urodzenia daie mieyſce, niemniey Statutu Roku 1550. iako już i tego Warunku zdarzyć ſię mogącey niezdolności w Oſobie Stanu Szlacheckiego, ani potrzeby w tym przypadku zaſtąpienia w Urzędzie Opata przez ludzi Urodzenia Mieyſkiego Duchownych obeymuiącego.

Konſtytucya 1786, Roku, która dla Oſob urodzenia Mieyſkiego w ſłużbie Woyſkowey zabroniła doſtąpienia Rang Woyſkowych Konſtytucyi 1764. pod tytułem Kommiſsya Skarbu Koronnego, mocą ktòrey Obywatele Mieyſcy, od Admimiſtracyi Skarbu Narodowego oddaleni zoſtali oraz pod Tytu: zlecenie Deputatom do ułożenia *Pactorum Comventorum* względem przyſzłey Ordynacyi Sądów Aſseſsorſkich J. K. Mci Koron W. X. Litt: ktòra Oſoby urodzenia Mieyſkiego, od ſprawowania urzędòw Piſarza Dekretowego i Metrykanta odſunęła, a które Urzędy w Poſseſsyi zaſłużonych Prawników Stanu Mieyſkiego za nadaniem Kanclerzòw zoſtawały; naoſtatek Prawa Roku 1633. pod Tytułen o wywodzeniu Szlachectwa, ktòre Szlachcie oſiadley w Mieście handlu i Szynku oraz ſprawowania Magiſtratu Mieyſkiego pod utratą zaſzczytu Prerogatywy Szlachectwa zabrania, w każdey okoliczności w zwyż rzeczonych Praw znieſienia, światłe i ſilne przywodzono przyczyny, a okazuiąc zdatność Oſob urodzenia Mieyſkiego, do ſprawowania Urzędow w Kraiu, wyſzczegulniano te Urzędy, które albo ſta rożytnym Familióm Szlacheckim ſą właściwe, lub które z rządem i właſnością Municypalną niemaią związku.

Tłomaczono wſzczegulności co do Stanu Duchownego, iaki był cel i iaka Jntencya pierwſzych Fundatoròw Kościołòw i Klaſtorów, przywiązania do nich Funduſzòw, dla opatrzenia Oſob do ſłużby Kościoła i rozkrzewienia nauki wiary przeznaczonych i powołanych.

Przekła-

Przekładano oraz powody, które w owym wieku Praw ſtanowionych Osobom Urodzenia Mieyſkiego doſtąpienia wyżſzych Urzędow Duchownych wzbraniały; bydź mogły ſłuſzne, lecz względem odmiany Stanu rzeczy w czaſie teraźnieyſzym, te Oſobom urodzenia Mieyſkiego Narodu Polſkiego, a nawet Cudzoziemcom Duchownym przeſzkadzać niemaią, a ile w tym Stanie, gdzie nieprzypadek urodzenia, ale zdatność i zaſługi przodkować pewinny.

Co do ſłużby Woyſkowey w początkowych czaſach Rzpltey, kto Woynę ſłużył, ten tym ſamym do liczby Szlachty należał. Konſtytucya 1578. Roku poſtanowiła Nobiliacye, i te na Seymach po Woynach odbytych, gdy ſłużba Woyſkowa uſtała, a Woyſko zaczęło być płatne, Officeròm bądź Cudzoziemcom czy rodakom urodzenia nie Szlacheckiego rozdawane były. Te iuż dowodzą że awans zaſluzonym Oſobom urodzenia Mieyſkiego w Woyſku Polſkim niebył bronionym. A gdy Szlachectwo ma bydź nadgrodą celnieyſzych zaſług, ſłuſzność więc radzi, aby tym ktòrzy do dobra Publicznego chcą ſię przyczynić, ułatwić ſpoſoby tey nadgrody, ktora zaſługom należy udzielić użytków ciężar dzwigaiącym, to zaś, co bydż może odſtręczeniem uchylić.

Niemoże każdy Syn iść w ślady Profeſsyi Oyca, handlu lub Rzemioſła, wiele Oſob użytecznych wychodzi za granicę, na czym i wludności i w maiątkach uſzkodzony Kray; nienależy w prawdzie przytępiać ohoty, ieżeli Zołnierz choć nieſzlachcic wyſtawiać będzie życie ſwe na obronę Oyczyzny, niech dobrych iego zaſług zachęca go Prawem oznaczona dyſtynkcya.

Do Adminiſtracyi Skarbu Narodowego, gdy Prawo bez winy, bez przyczyny Obywateli mieyſkich od ſprawowania tych uſług oddaliło, ktòrą dawniey ròwnie Obywatele Mieyſcy i z związków handlu Narodowego z Zagranicznemi, i z Starunku kurſów oraz Maſsy pieniężney, w Kraiach z któremi haedluią, i nauki utrzymania Ksiąg rachunkowych, iuż z powodu Profeſsyi, iuż z racyi podroż, ktòre bądź dla nauki, bądź z potrzeby intereſsów odprawiać zwykli, ſą doſkonale wiadomi, więc ta ſama zdatność do znieſienia, uchylenia i zniſzczenia Prawa Obywateli Mieyſkich od uſługi przy ſkarbie Narodowym oddalaiącego, tudzież Prawa, które od ſprawowania urzędow Piſarza i Metrykanta w Sądach J. K. Mci Aſseſorſkich Stan Mieyſki odſunęło.

Kto albowiem poſiada talenta, w kim zdatność i nauki okazuią użyteczność do uſług Kraiowych, tego, ścieśniać, tego mimo umieiętności i przymiotòw iego ograniczać, byłoby pokrzywdzeniem. Waſzym ieſt Nayiaśnieyſze Stany Dziełem podnieſienie wielu Oſob da Stanu Celnego Rycerſkiego, w nadgrodę umieiętności i talentów, niech Oſoby pracą i uſługą przy Dykaſteryach zaięte, maią ſłodycz nadgrody wyſług ſwoich. Naoſtatek Prawa, które tak do ſprawowanych Magiſtratòw

(D) iako

iako i handlu przywiązały poniżenie i ohydę tego Prawa, ktòre potworzyło dystynkcye, nie w naturze i istocie rzeczy, lecz w uprzedzeniu czerpanym, ktòre nienawiść między iedną Częścią Narodu względem drugiey zaszczepiło, za przekonanie kładąc, a to co wewnątrz Policyą ustanowić, Prawa Miast Sądowe poprawić, Fundusze Kassom Mieyskim zwrocić może za nayważnieysze, i uwagi godne Artykuły wystawuiąc, ażeby to Deputacya przełożeniem swym wystawiła Wam Nayiaśnieysze Stany, Plenipotenci Imieniem Miast doprassali się,

W Czasie tey agituiącey się Deputacyi, Miasto Krakow przez swego Radcę Jana Kasparego, podało swe żądania i Prawa, któremi dowodziło, że łącząc swe prożby z innemi Miastami, što wszystko w nadaniach sobie Przywiloiow iedno posiada, a do niektòrych należy, że zaś te żądania Miasta Krakowa, do iednego wraz z innemi Miastami dążyły celu, a te w Proiekcie ogulnym Miast są obięte, zatym onych tu powtarzania dla oszczędzenia czasu niewidzę potrzeby. W mieyscu zaś wzięcia Proiektu Miast do Decyzyi, gdyby ten Proiekt w widoku Deputacyi ułożony Nayiaśnieyszym Stanòm bydź się niez awał dogodnym, lub iakowe miałyby nastąpić onego odmiany, tam gdzie Prawa Miasta Krakowa nadwereżonemi bydź by niemogły, przymowienie moie za tymże Miastem sobie ostrzegam, a oraz takowe żądania Miasta Krakowa wraz z Sumaryuszem Deputacyi podane, w Stanach Nayiaśnieyszych przeczytawszy, spodziewam się, że oddana Miastu Krakowu będzie sprawiedliwość stosowna do Praw i Przywileiow iemu służących, że zaś moy obowiązek przypomina mi powinności, z których dziś Nayiaśnieyszym Stanòm uiszczam się, abym nieopuścił w doniesieniu, co Deputacyi podane być mogło, więc w tym mieyscu o podanym Miasta Łucka Memoryale namienić winieniem. Miasto Łuck przez swego Plenipotenta Mędeckiego podanym Memoryałem żądało, aby dla ulepszenia iego losu, zysków Skarbu Pulicznego, wygody Obywatelskiey, Kontrakty z Miasta Dubna, do tegoż Miasta Łucka przeniesionemi bydź mogły, że zaś to żądanie do swego rozpoznania Deputacya nienależące uznała, przeto bynaymniey niewdaiąc się, Memoryał Mędeckiemu powrociła.

Słyszeliście Nayiaśnieysze Stany, przełożenia Wam Praw Mieyskich, mieliście wystawione Sobie Prawa, iakie Obywatele Mieyscy na poparcie żądań swych złożyli, do Was należyć będzie dać pracy naszey świadectwo, i uczynic to, co będzie dla Kraiu całego lepszym i trwałym, Waszey przystoi mądrości.

Miała w uwadze Deputacya, aby Obywatele Mieyscy odbieraiąc prawdziwą opiekę Naywyższey Zwierzchności Kraiowey, pomnożyć mogli handle, Rękodzieła, z zachęceniem zagranicznych Osob, a uciśnieni od Arbitralney niektòrych zwierzchności władzy, aby niedoznawali przeszkod dalszego wzrostu

ſwego, Deputacya czyniła uwagi, niemniey przetrząſała, czy Prawa złożone urzetelniaią proźby, i czy proźby te ſą wſparte na Prawach.

Obywatele Mieyſcy z nieſzczęściem Kraiu zaczęli bydź nieſzczęśliwemi, wy z wroſtem Rzpltey ożywicie Prawa, wy odradzaiąc powagę waſzą, ożywiacie wolność i ſwobody Narodu ogulne.

Nayiaśnieyſzy Panie! ty ieſteś Oycem Twoiego ludu, Ty Pierwſzym Praw i uſtaw ſtrożem, Tobie Opatrzność przeznaczyła, by każdy dzień Panowania twego, był oznączony wzroſtem Dobra Rzpltey.

Kiedy rząd wolnego Kraiu, patrzany był iak nieprzyiaciel Narodów, Twey Cnotliwey Duſzy, Twemu Imieniu, Twemu Berłu oddane Rządy uwieczniać będą pamięć i wdzięczność rządnych, Bogday razem i ſzczęśliwych Polakow.

Zachęcay Panie do tego co mądrością twą Naywyżſzą uznaieſz ſprawiedliwym, odradzay razem co ſłuſzności przeciwnym.

Skutek od dokończenia zawiſł. Nietai powſzechność dla Ciebie, ſzanowny Marſzałku poważenia i Kollegi Twego zacnego, Waſzym ieſt dziełem ſzczep ſzczęścia Rzpltey, do was zbierać plon, Wam koſztowne Owoce prac Waſzych przyſtoi.

Nie z moiey ia woli, nie z mego domyſłu mowiłem i przekładałem Prawa Miaſt, przekładałem ich iako Deputowany, iako pioro trzymaiący. Proſzę zaś o względy na mocy Inſtrukcyi, by wymierzyć ſprawiedliwość, by wyprowadzić Stan Mieyſki z nędzy.

1
3
9
17
22
25
30
40
41
47
53
59
60
63